

EUROPSKI GRAĐANI I INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO: PREDODŽBA, SVIJEST I PONAŠANJE

SAŽETAK



EUROPSKI GRAĐANI I INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO:
PREDODŽBA, SVIJEST I PONAŠANJE

Sažetak: lipanj 2023.

Sadržaj

Sažetak	4
1. Intelektualno vlasništvo – svijest i predodžbe	4
2. Krivotvoreni proizvodi – ponašanje i pokretači potrošnje	5
3. Piratski internetski sadržaj – ponašanje i pokretači potrošnje	8

SAŽETAK

U ovom izvješću predstavljene su rezultati studije iz 2023. „Europski građani i intelektualno vlasništvo: predodžba, svijest i ponašanje” (Studija o predodžbama o intelektualnom vlasništvu iz 2023.). Glavni je cilj ove studije prikupiti informacije o stavovima europskih potrošača o pravima intelektualnog vlasništva, o stupnju do kojeg europski potrošači poštuju ta prava i načinu na koji shvaćaju pojam intelektualnog vlasništva u cjelini.

Za razliku od prethodna tri kruga ankete, koja su provedena telefonskim putem, anketa o predodžbama o intelektualnom vlasništvu za 2023. u potpunosti je provedena na internetu. Zbog te promjene metodologije nije bilo moguće provesti uobičajenu analizu trendova. Umjesto toga, izvješće sadržava opće komentare o promjenama trendova između krugova iz 2020. i 2023. S obzirom na tu promjenu načina rada i stanovništva, studija o predodžbama o intelektualnom vlasništvu iz 2023. predstavlja novu osnovu za buduće krugove ankete.

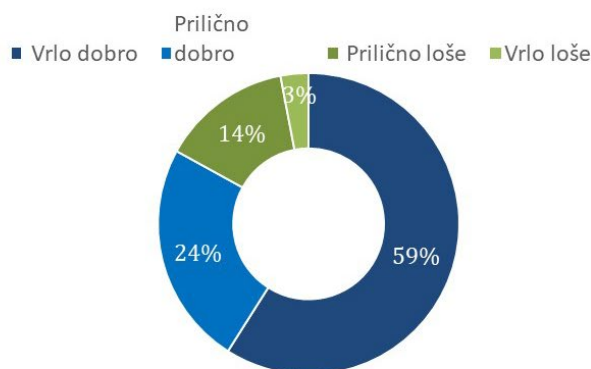
U razdoblju od 30. siječnja 2023. do 15. veljače 2023. provedena su ukupno 25 824 intervjua sa stanovnicima u dobi od 15 i više godina u svim državama članicama EU-a.

1. INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO – SVIJEST I PREDODŽBE

Velika većina Europljana navodi da prilično dobro ili vrlo dobro razumije pojam intelektualnog vlasništva te postoji jasan konsenzus o važnosti poštovanja intelektualnog vlasništva kako bi se zaštitila prava i prihodi proizvođača proizvoda i sadržaja, kao i kvaliteta njihovih proizvoda.

Ukupno 83 % Europljana izjavilo je da prilično dobro ili vrlo dobro razumiju pojam intelektualnog vlasništva. To je visoka razina razumijevanja, bez obzira na to jesu li sudjelovali u kupnji krivotvorenih proizvoda ili pristupanju internetskom sadržaju iz nezakonitih izvora ili nisu. Ne postoje važne razlike između tih dviju skupina.

Shvaćanje značenja pojma „intelektualno vlasništvo” jest ...



Pitanje 1: Biste li osobno rekli da imate vrlo dobro, prilično dobro, prilično loše ili vrlo loše razumijevanje značenja pojma „intelektualno vlasništvo”?
(ukupna osnovica; n = 25 824)

Ispitanici diljem Europe također se izrazito slažu oko važnosti poštovanja intelektualnog vlasništva. U skladu s rezultatima iz 2020. postoji velik konsenzus (93 %) da je važno da izumitelji, izdavači, stvaratelji i umjetnici izvođači mogu zaštititi svoja prava i biti plaćeni za svoj rad. Isto tako, većina njih (91 %) smatra da je poštovanje intelektualnog vlasništva važno kako bi se druge spriječilo da neprimjereno tvrde da su stvaratelji nekog umjetničkog djela ili izumitelji nečega, pri čemu se sličan broj (81 %) slaže da to doprinosi kvaliteti proizvoda i usluga.

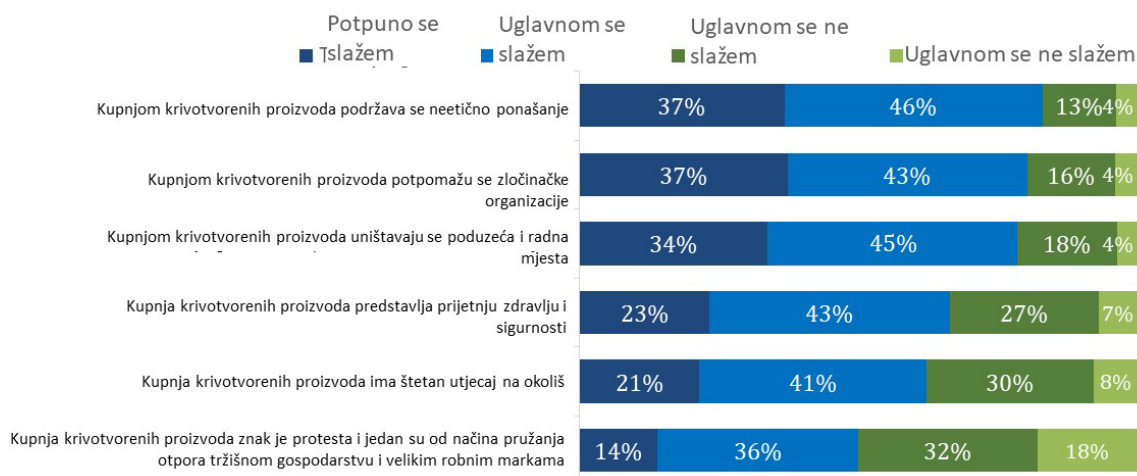
Unatoč raširenoj svijesti o važnosti zaštite intelektualnog vlasništva, malo je Europljana koji smatraju da su potrošači poput njih glavni korisnici te zaštite (8 %). Za razliku od toga, više od polovine smatra umjetnike izvođače, poput glazbenika, (54 %) i stvaratelje umjetničkog sadržaja (52 %) skupinama koje imaju najviše koristi od te zaštite.

2. KRIVOTVORENI PROIZVODI – PONAŠANJE I POKRETAČI POTROŠNJE

Europljani su općenito vrlo svjesni negativnih učinaka krivotvorenih proizvoda i uglavnom odbacuju opravdanje za kupnju takvih proizvoda. Međutim, mlađe osobe često su otvorenije prema tome, posebno iz financijskih razloga.

Europljani su često dobro upoznati s različitim negativnim učincima kupnje krivotvorenih proizvoda. Najčešće u tom pogledu smatraju da se time **podupire neetično ponašanje (83 %) i zločinačke organizacije (80 %)**. Većina vjeruje i da to ima štetan gospodarski učinak jer uništava poslovanje i radna mjesta (79 %). Osim toga, iako je nešto manje uobičajeno smatrati kupnju krivotvorenih proizvoda **prijetnjom zdravlju, sigurnosti i okolišu**, s time se slaže i oko dvije trećine ispitanika.

Razumijevanje negativnih učinaka kupnje krivotvorenih proizvoda



Pitanje 3b: U kojoj se mjeri slažete ili ne slažete sa sljedećim izjavama?: (ukupna osnovica: n = 25 824)

Odražavajući svijest o negativnim učincima kupnje krivotvorenih proizvoda, većina Europljana i dalje odbacuje različite argumente kojima bi se moglo opravdati takvo ponašanje, kao što su to činili u prošlim krugovima ankete. Najviše se protive tome da bi bilo prihvatljivo kupovati krivotvorene proizvode jer to čine svi (81 %), jer originalni proizvod nije dostupan ili još nije dostupan (76 %) i kada se odnosi na luksuzne proizvode (75 %). Međutim, **otprilike trećina ispitanika često smatra prihvatljivim kupiti krivotvorene proizvode kada je cijena originalnog proizvoda previsoka**.

Stupanj prihvaćanja tih razloga razlikuje se ovisno o dobi. Općenito, **mlađi potrošači skloniji su opravdanjima za kupnju krivotvorenih proizvoda**, posebno kad je riječ o financijskim argumentima. Na primjer, 50 % osoba u dobi od 15 do 24 godine slaže se ili se uglavnom slaže da je prihvatljivo kupovati

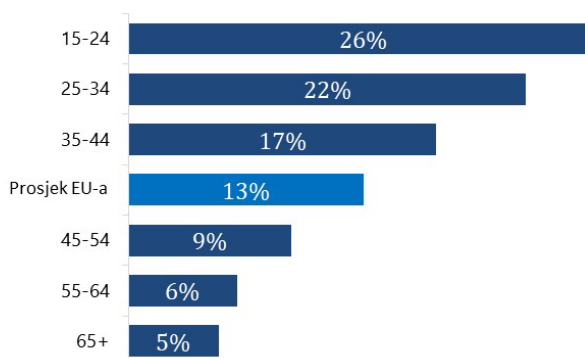
krivotvorene proizvode kada je cijena originalnog proizvoda previsoka, a 41 % njih izjavilo je da je prihvatljivo kupovati krivotvorene luksuzne proizvode.

Nešto više od 1 na 10 Europljana priznaje da su kupili krivotvorene proizvode, iako mlađi Europljani to čine dvostruko češće od starijih. Istodobno, otprilike 4 od 10 ispitanika pitano je je li proizvod koji su kupili krivotvoren.

Postotak Europljana koji su izjavili da su namjerno kupili krivotvorene proizvode u posljednjih 12 mjeseci i dalje je nizak i iznosi 13 %. To je više nego u prethodnim krugovima ankete, ali je zbog internetske prirode intervjua (i odsutnosti voditelja intervjua) možda više ispitanika priznalo da to čini nego što je to bio slučaj u prošlosti.

Za mlađe potrošače je znatno vjerojatnije da su u posljednjih 12 mjeseci namjerno kupili krivotvorene proizvode. Otprilike četvrtina (26 %) potrošača u dobi između 15 i 24 godine izjavila je da su to učinili – dvostruko više od prosjeka EU-a.

Namjerni kupci krivotvorenih proizvoda prema dobi



Pitanje 4a: Tijekom posljednjih 12 mjeseci, što ste od sljedećega učinili? (ukupna osnovica; n= 25 824) – Postotak odgovora „da”

Nadalje, **39 % Europljana pitano je jesu li kupili originalan proizvod ili krivotvorinu.** Taj se postotak povećava na 52 % među mlađim potrošačima u dobi od 15 do 24 godine. Istodobno, samo 15 % Europljana prijavljuje kupnju krivotvorina zbog obmanjivanja, no taj je rezultat opet veći među mlađim ispitanicima (23 %).

Ne iznenađuje da će osobe koje su namjerno kupile krivotvorine češće od prosječnog Europljanina smatrati da postoje prihvatljivi razlozi za takvo ponašanje. To vrijedi za sve izjave predočene ispitanicima u anketi, što upućuje na to da ne postoji samo jedan razlog zbog kojeg se ljudi bave kupnjom krivotvorina. Najčešće smatraju da je prihvatljivo kupiti krivotvorene proizvode kada je cijena originalnog proizvoda previsoka (71 %) i kada radi o luksuznom proizvodu (63 %). Većina kupaca krivotvorina također smatra da je takvo ponašanje prihvatljivo kada proizvod nije (ili još nije) dostupan (61 %) i kada kvaliteta proizvoda nije važna (61 %). Više od polovice njih (54 %) slaže se da je prihvatljivo kupovati krivotvorene proizvode jer to čine svi.

Osim rizika od nanošenja štete sebi samima, niža cijena, bolja kvaliteta i veća ponuda originalnih proizvoda važni su pokretači s pomoću kojih bi kupci krivotvorina prestali kupovati krivotvorene proizvode. Razmatranja o štetnosti za druge (kao što su gospodarstvo ili proizvođači) imaju manji učinak, ali su važnija za mlađe kupce krivotvorenih proizvoda nego za starije.

Bolja cjenovna pristupačnost originalnih proizvoda i dalje je najčešće naveden razlog za prestanak kupnje krivotvorenih proizvoda, kao što je to bio slučaj u prethodnim krugovima ankete (to

je navelo 43 % ispitanika). Osim niže cijene izvornih proizvoda, obično se spominje i veća ponuda i/ili bolja kvaliteta (25 %). Osim tih dvaju razloga povezanih s ponudom originalnih proizvoda, rizici od loših iskustava s krivotvorinama kao što su loša kvaliteta proizvoda (27 %), sigurnosni ili zdravstveni rizici (25 %) ili rizik od kazne ili novčanih kazni (21 %) također su relativno česti pokretači koji sprečavaju potrošače da kupuju takve proizvode.

U prosjeku je najmanje vjerojatno da će osobe koje kupuju krivotvorene proizvode to prestati činiti zbog (boljeg) razumijevanja štetnih učinaka takve kupnje na društvo, primjerice na radna mjesta i gospodarstvo (19 %), na proizvođače originalnih proizvoda (19 %) ili na okoliš (16 %). Konkretno, znatno je veća vjerojatnost da će mladi (u dobi od 15 do 24 godine) uzeti u obzir te učinke (23 % za svaki od prethodno navedenih učinaka).

Štetni učinci na njih same, društvo i proizvođače najvažniji su pokretači zbog kojih se osobe, koje ne kupuju krivotvorene proizvode suzdržavaju od takvih radnji, i to veći od cjenovne pristupačnosti, kvalitete ili dostupnosti originalnih proizvoda.

Za osobe koje ne kupuju krivotvorene proizvode, činjenica da se takvom kupnjom podržavaju zločinačke organizacije najvažniji je razlog da to ne čine (to je navelo 36 % ispitanika). Nakon toga slijede rizici za zdravlje i sigurnost (34 %) te šteta prouzročena proizvođačima originalnih proizvoda (33 %).

3. PIRATSKI INTERNETSKI SADRŽAJ – PONAŠANJE I POKRETAČI POTROŠNJE

Većina Europljana protivi se upotrebi nezakonitih izvora za pristup internetskom sadržaju, ali mlađe osobe obično su otvorenije prema opravdanjima za takvo ponašanje nego starije osobe.

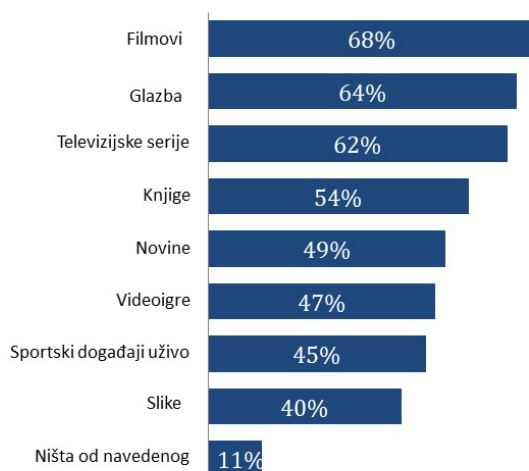
Općenito, većina Europljana ne podržava nabavljanje digitalnog sadržaja iz nezakonitih izvora. Većina se ne slaže s nizom razloga koji se ponekad upotrebljavaju za opravdanje takvog ponašanja, primjerice da je to u redu samo za osobnu uporabu (65 % se ne slaže ili se obično ne slaže s tim), ako je cijena sadržaja previsoka (72 %) ili ako sadržaj nije dostupan putem zakonitog izvora (74 %).

Prihvaćenost je i dalje znatno veća među mlađim osobama. Iako se samo 19 % Europljana u dobi od 55 do 64 godine i 18 % onih u dobi od 65 godina ili starijih slaže da se sadržaju može pristupiti iz nezakonitih izvora ako je cijena sadržaja previsoka, stopa prihvaćenosti povećava se na 41 % među osobama u dobi od 25 do 34 godine te 46 % među osobama u dobi od 15 do 24 godine. Slično tome, mnogo je vjerojatnije da će se mlađe osobe složiti da je u redu nezakonito pristupiti sadržaju ako originalni proizvod još nije dostupan (s time se slaže 44 % osoba u dobi od 15 do 24 godine) i ako je namijenjen samo za osobnu uporabu (48 %).

Velika većina Europljana svjesna je barem jedne vrste zakonite internetske ponude, pri čemu većina njih radije upotrebljava takve ponude umjesto nezakonitih izvora, pod uvjetom da su cjenovno pristupačne.

Osviještenost o zakonitim internetskim ponudama i dalje je visoka među Europljanima. Gotovo devet od deset osoba zna da je u njihovoj zemlji dostupna barem jedna vrsta zakonitih sadržaja, najčešće su to filmovi (68 % ih je upoznato s takvim ponudama), glazba (64 %), televizijske serije (62 %) i knjige (54 %). Zakonite ponude videoigara, sportskih događanja uživo i slika manje su poznate. Informiranost o ponudama nešto je niža od tih prosjeka u dobnoj skupini od 15 do 24 godine, uz iznimku ponuda videoigara. Slično tome, osobe u dobi od 65 godina i starije također su manje upoznate s različitim vrstama zakonitih ponuda, uz iznimku zakonitih ponuda za novine.

Informiranost o zakonitim ponudama



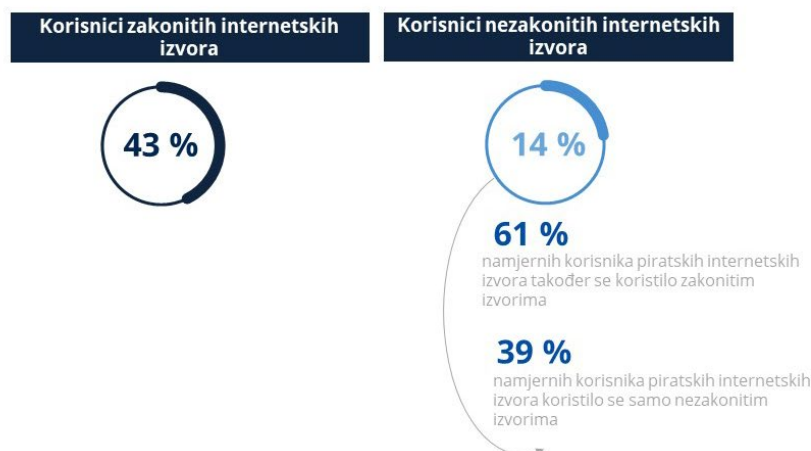
Pitanje 6: Za koje vrste sadržaja navedene u nastavku znate da postoji mogućnost zakonitog pristupa na internetu u vašoj zemlji ili njihova preuzimanja/prijenosa s interneta? (ukupna osnovica; n = 25 824)

Većina Europljana navodi da prednost daju zakonitim izvorima nad nezakonitim izvorima za pristup digitalnom sadržaju ako su dostupne opcije po pristupačnim cijenama, a više od 4 od 10 ispitanika koristilo se i zakonitim izvorima, što je znatno više od onih koji su se koristili nezakonitim izvorima.

U skladu s rezultatima iz 2020. anketa pokazuje da su Europljani obično vrlo otvoreni za upotrebu zakonitih ponuda. Osamdeset posto Europljana izjavilo je da radije upotrebljava zakonite izvore za pristup internetskom sadržaju umjesto da traži nezakonitu alternativu ako je zakonita opcija dostupna po pristupačnoj cijeni. Nadalje, 69 % ispitanika smatra da su kvaliteta i raznolikost sadržaja koji se nude putem legitimnih izvora bolje od onih koje se mogu pronaći preko nezakonitih rješenja. Više se ljudi ne slaže (46 %) nego što se slaže (36 %) da je lakše pronaći sadržaj putem nezakonitih izvora nego putem zakonitih. Entuzijazam u pogledu zakonitih ponuda među mlađim osobama nešto je niži, iako u dobnoj skupini od 15 do 24 godine 7 od 10 osoba i dalje preferira pristupačne zakonite opcije u odnosu na nezakonite, ako su dostupne zakonite ponude po pristupačnim cijenama.

Uzimajući u obzir otvorenost prema zakonitim ponudama, 43 % Europljana platilo je pristup internetskom sadržaju iz zakonitih izvora u posljednjih 12 mjeseci, dok je znatno manje, njih 14 %, priznalo da su namjerno upotrebljavali nezakonite izvore za pristup takvom sadržaju. Konkretno, među onima koji tvrde da su pristupili sadržaju s nezakonitih izvora, njih 6 od 10 upotrebljavalo je i plaćene zakonite izvore u protekloj godini, što ukazuje na to da se samo manjina oslanja isključivo na nezakonite izvore.

Upotreba zakonitih internetskih izvora u usporedbi s nezakonitim izvorima



Za osobe koji se nisu koristili nezakonitim izvorima glavni razlog tome je to što je sadržaj za koji su zainteresirani dostupan putem zakonitih izvora (44 %). Nešto manja skupina (40 %) tvrdi da se njihovo odbijanje korištenja nezakonitih izvora temelji na svijesti o šteti koju bi to prouzročilo stvarateljima sadržaja. Znatno je rjeđe da ljudi izbjegavaju nezakonite izvore zbog svojih ili tuđih loših iskustava (13 % odnosno 19 %), zbog štete koju bi to prouzročilo radnim mjestima i gospodarstvu EU-a (23 %) ili zbog straha da će biti uhvaćeni ili kažnjeni (24 %).

Nesklonost upotrebi nezakonitih izvora može se temeljiti i na strahu od izlaganja štetnim praksama kao što su prijevare ili neprimjeren sadržaj za maloljetnike. Osamdeset dva posto Europljana slaže se da nezakonito pribavljanje internetskog sadržaja podrazumijeva rizik od takvog izlaganja. Velika većina slaže se s tim stajalištem bez obzira na to jesu li pristupili sadržaju putem nezakonitih izvora ili ne, ali je suglasnost veća među onima koji to nisu učinili (85 %) u usporedbi s onima koji jesu (75 %).

Samo manji dio Europljana pristupa digitalnom sadržaju putem nezakonitih izvora, ali je učestalost znatno veća među mlađim dobnim skupinama. Bolja cjenovna pristupačnost zakonitih izvora i veća ponuda najčešće se navode kao razlozi zbog kojih osobe prestanu upotrebljavati nezakonite izvore.

Kako je prethodno navedeno, manjinski dio Europljana (14 %) izjavio je da su pristupili internetskom sadržaju iz nezakonitih izvora ili da su ga emitirali iz nezakonitih izvora. Ukupno 12 % Europljana to je učinilo s posebnim ciljem gledanja sporta, a 11 % ispitanika izjavilo je da je upotrebljavalo nezakonite uređaje za internetski prijenos kao što su digitalni prijammnici ili aplikacije koje su preuzeli kako bi nezakonito pristupili sadržaju. Potonja brojka upućuje na povećanu popularnost takvih alata u usporedbi s prethodnim krugovima ankete.

Među mlađim Europljanima pristupanje sadržaju iz nezakonitih izvora znatno je češće od prosjeka. U dobnj skupini od 15 do 24 godine 33 % ispitanika navodi da se namjerno služi nezakonitim internetskim izvorima, 27 % ispitanika izjavilo je da su sadržaj s nezakonitih izvora emitirali radi praćenja sporta, a 25 % ispitanika izjavilo je da su se koristili nezakonitim uređajima za internetski prijenos kako bi nezakonito pristupili sadržaju, što je više nego dvostruko više od prosjeka EU-a.

Vjerojatnije je da će osobe koje su pristupile internetskom sadržaju putem nezakonitih izvora smatrati da postoje razlozi koji to opravdavaju u usporedbi s onima koji to nisu učinili. Ta skupina navodi raznovrsne potencijalne razloge u svoj prilog, što ukazuje na to da ne postoji jedan jedini pokretač piratstva. Korisnici piratskog sadržaja najčešće smatraju da je to prihvatljivo kada je riječ o njihovoj osobnoj uporabi (71 %), kada je cijena zaštićenog sadržaja previsoka (68 %) i kada taj sadržaj nije dostupan na njihovoj pretplati na internetski prijenos (65 %).

Utjecaj cijene i dostupnosti ponuda odražava se u činjenici da su **bolja cjenovna pristupačnost sadržaja iz zakonitih izvora i veća ponuda takvih izvora najvažniji razlozi zbog kojih bi ih korisnici nezakonitih izvora prestali upotrebljavati** (za 43 % odnosno 37 % Europljana). Mnogo je manje vjerojatno da će bolje razumijevanje štete koju uporaba piratskog sadržaja uzrokuje proizvođačima sadržaja ili radnim mjestima i europskom gospodarstvu (22 % odnosno 21 %) spriječiti ljude da se koriste nezakonitim izvorima.

Dijeljenje zaštićenog sadržaja s drugima u prosjeku čini samo mali udio Europljana, ali je to mnogo češće među mladim osobama.

U posljednjih 12 mjeseci 11 % Europljana prenijelo je sadržaj zaštićen autorskim pravima kako bi ga dijelili s drugima. To uključuje 42 % također pristupile internetskom sadržaju iz nezakonitih izvora. Poput korištenja nezakonitih izvora za preuzimanje ili internetski prijenos, prenošenje je znatno češće među mladima. U dobnim skupinama od 15 do 24 godine i od 25 do 34 godine to je učinilo 25 % i 21 % osoba u prošloj godini, u usporedbi s manje od 1 na 10 među Europljanima starijima od 44 godine.

EUROPSKI GRAĐANI I INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO:

PREDODŽBA, SVIJEST I PONAŠANJE

Sažetak: lipanj 2023.